

se je poročila s plemičem in je zelo spoštovana gospa, pa tudi zelo izobražena. Glede na to, kako tradicionalna država je Velika Britanija kar zadeva družbene sloje, bi bilo morda zanimivo podrobneje raziskati prehod v višjo socialno lestvico.

Leopoldina Plut Pregelj: Vprašanje pa je, kako in koliko te ženske, Slovenke, ki se poročijo v višji sloj, ohranjajo svojo identiteto in kako jo prenašajo. To se mi zdi zelo zanimiva tema za raziskovanje.

Milena Domjan: Ta lady Miloška je našla svojo priložnost ob razpadu Jugoslavije, ko je kot ženska iz visoke družbe začela skrbeti za begunce in je organizirala pomoč zanje. Iz Anglije so vozili tovornjaki s humanitarno pomočjo, ki se je zbirala na njeno pobudo, in tudi sama je potovala z njimi (s svojim visokim družbenim položajem je omogočala nemoten prehod). V časopisih sem brala članke, iz katerih je razvidno, da se je do »včeraj« ukvarjala z gojenjem narcis na družinskem posestvu, vzgajala dva ali tri sinove, skratka, živela tradicionalno življenje angleške lady. Ko pa se je pojavila vojna situacija, je izkoristila svoje poreklo, da je naredila nekaj dobrega in s tem kot osebnost prišla na prve strani časopisov.

Zvone Žigon

Slovenske izseljenke v Afriki in na Bližnjem vzhodu

Pri projektu *Vloga žensk pri ohranjanju kulturne identitete med manjšinskimi skupnostmi* sem »pridružen član«. Doslej sem delal predvsem v zvezi s Slovenci v Južni Ameriki s poudarkom na SPE v Argentini. Ker pa sem lani opravil enoletni projekt Slovenci v Afriki in na Bližnjem vzhodu, sva se z Marino (Lukšič Hacin) dogovorila, da spregovorim o svojih izkušnjah iz tega projekta v smislu naslova današnjega delovnega posveta.

Pri svojem delu sem obiskal rojake in rojakinje v Egiptu, južni Afriki in Keniji, kontaktiral pa sem tudi z rojakinjami v Jordaniji. V preteklosti sem se srečal tudi z nekaj misijonarkami, katerih vloga je specifična, vendar prav tako sodi v to razpravo.

Egipt. Aleksandrinke. O tem svojevrstnem, predvsem verjetno žalostnem fenomenu so že in bodo še veliko povedali drugi, predvsem avtorica knjige *Aleksandrinke* Dorica Makuc. Gre za tisoče deklet in žena, ki so zaradi hude eksistenčne stiske zapustile rodno Primorsko in odšle za guvernantke, dojljke, služkinje in podobno k bogatim arabskim in evropskim družinam v Aleksandriji in Kairu. Po eni strani lahko sočustvujemo z njimi zaradi situacije, ki jih je prisilila k taki odločitvi – namreč, da so zapustile domače okolje, pogosto lastne majhne otroke, može... in šle »s trebuhom za kruhom« v zelo drugačen svet, v času, ko je bila taka odločitev kljub njeni očitni nujnosti deležna tudi zelo kritičnega odnosa v domači družbi.

Njihove usode so bile zelo različne, od zelo dobrega življenja pa do razpada lastne družine, trpljenja zaradi kulturno neskladnega zakona ali celo zdrsa na dno družbene lestvice.

Večina se jih je bodisi vrnila v domovino bodisi poročila v Egiptu, v veliki meri z Neslovenci. Po letu 1952, ko je Egipt postal neodvisna republika s predsednikom Gamalom Abdelom Naserjem, so morali vsi tujci zapustiti Egipt, tako da je velik del tamkajšnjih Slovenk in Slovencev odšel nazaj v Slovenijo oziroma Italijo ali pa v nekatere druge značilno priseljenke države.

Tiste, ki so ostale v Egiptu, so kot ženske in matere – podobno kot velja pravilo v kateri koli družbi – znale poskrbeti za kulturno identiteto svojih otrok. To je bilo razmeroma lažje ohraniti že zaradi izrazite različnosti arabskega sveta. Potrjuje se pravilo, da je možnost upiranja asimilaciji večja v primeru, ko je razlika med matično in večinsko imigracijsko kulturo velika.

Redovnice. Mariborske šolske sestre so leta 1908 v Aleksandriji ustanovile svojo podružnico in v tem azilu je bilo predvsem ob sobotah in nedeljah zelo živahno, saj se tam ni vršilo le slovensko bogoslužje, ampak tudi gledališke igre, petje in podobno. Vloga slovenskih sester pri ohranjanju slovenstva v Egiptu je v tem smislu izjemno pomembna, saj so se okrog njih zbirala številna slovenska dekleta. Danes vodijo dom za ostarele v Aleksandriji in študentski dom v Kairu.

Študentke, ki so odšle z možmi – gre za danes okoli 45-letne razmeroma visoko izobražene ženske, ki so se v času študija zaljubile v študente iz Egipta in nato prej ali pozneje, na tak ali drugačen način odšle z njimi. Gre za specifično skupino – te ženske so visoko emancipirane, hkrati pa kulturno zelo odprte. Pogosto celo spremenijo vero (iz katolištva v islam), vendar se redko prilagodijo tudi standardnim patriarhalnim vzorcem islama, nasprotno, zdi se, da iz ene in druge vere črpajo tisto, kar je pozitivnega. Res je tudi, da so močje zelo izobraženi in odprti, sodobni muslimani.

Med pogovorom je nekaj Slovenk izrazilo željo po tesnejših stikih z domovino. Želele bi si rednih medsebojnih srečanj (vsaj enkrat mesečno), na katerih bi se udeleženci seznanjali z možnostmi študija v Sloveniji za njihove otroke, brali slovensko časopisje in literaturo, načrtovali organizacijo kulturnih in drugih gostovanj iz domovine itd.

Podoben vzorec velja za rojakinje v *Jordaniji*, tam je okoli 80 oseb slovenskega porekla oziroma do 20 Slovenk in vsaka ima tri do štiri otroke. Vzdržujejo družabnost in se medsebojno srečujejo, v družini skrbijo za slovenski jezik. Še enkrat se ženska pojavlja kot nosilka ohranjanja identitete znotraj družine, predvsem v primeru narodno mešanih zakonov.

Podobne izkušnje prinašam iz *Kenije*. Tam živijo štiri Slovenke in vsaka ima po tri otroke, vsi vsaj razumejo ali celo govorijo slovensko, eden celo živi v Sloveniji, poročen s Slovenko. Lani novembra so skupaj s še dvema Slovincema in odraslimi otroki ustanovile Društvo Slovencev vzhodne Afrike.

Zelo so dejavne in vešče organizatorke, saj se gibljejo v visokih krogih kenijske družbe. Vzdržujejo tudi stike z rojakinjo v Tanzaniji.

V *JAR* živi po moji oceni več kot 200 oseb slovenskega porekla. Pri prvi generaciji gre večinoma za moške, tipične ekonomske izseljence, ki so iz Avstrije ali Nemčije prišli za še boljšim kruhom v to državo. Žensk iz prve generacije je razmeroma malo,

so pa te ohranile zelo močno slovensko identiteto. Združevanja v imenu slovenstva do nedavnega ni bilo, od marca 2002 pa imajo tudi tam društvo Slovencev južne Afrike.

Pavla Kostanjevec in Pavla Babnik sta glavni in najbolj požrtvovalni, Kostanjevčeva je v odločilno podporo možu, predsedniku društva, pri organizaciji srečanj in zbiranju naslovov in sploh Slovencev v JAR ter Bocvani, Zimbabveju in Namibiji.

Misijonarke. Težko bi govorili o vlogi pri ohranjanju slovenske identitete, prej o pričanju, promoviranju srčne kulture, ob tem, da vedno s ponosom povedo, kako se imenuje dežela, iz katere prihajajo, pa čeprav Bušmanom – Grmičarjem to ime nič ne pomeni. Čeprav gre za povsem drugačno obliko, so tudi misijonarke svojevrstna kategorija izseljenk. A misijonarstvo je tema, ki se je lotevam v drugem projektu.

Mirjam Milharčič Hladnik: Imaš še kakšne načrte?

Zvone Žigon: Namen imam dobiti še čim več kontaktov v Izraelu pa Jordaniji, ker sem zdaj v Jordaniji dejansko pridobil samo telefonske številke, nisem pa jih še poklical. Dobil pa sem tudi pismo neke gospe in upam, da bom tam uspel dobiti še kaj. Medtem ko so v Afriki le posamezniki in posameznice, imamo neko žensko v Tanzaniji, za eno vem, da je v Zimbabveju, ena v Gvineji Bisao. Pojavljajo se posamezniki in posameznice, ne gre pa za neke večje skupine ali skupnosti Slovencev ali Slovenk. Iz tega bom skušal narediti obširnejši članek ali celo knjigo, če bo uspelo. Potem pa bi rad dopolnil podatke za Jordanijo, Izrael, morda še Kuvajt in za države, kjer občasno živijo Slovenke in Slovenci (zdravniki, ki odidejo in se nato vrnejo ipd.).

Marjan Drnovšek: Marjan Drnovšek, Inštitut za slovensko izseljenstvo, zgodovinar. Časovno pokrivam selitve v 19. in 20. stoletju, seveda z zgodovinskega vidika. V zadnjem času se nekoliko bolj usmerjam v Evropo, kar pa ni ovira, da se ne bi loteval tudi drugih področij oziroma ožjih tematskih sklopov, npr. izseljevanja žensk. S tem vprašanjem sem se srečal že kmalu ob prihodu na Inštitut. Rezultati so razprave: Slovenske izseljenke iz Pas-de-Calaisa (Francija) in španska državljanska vojna, *Slovenski koledar*, 1989, str. 160-165; Amerika: raj za ženske, *Zgodovina za vse*, 1997, 4/1, str. 20-30; Prve slovenske priseljenke v Ameriki, *Slovenski izseljenski koledar* '98, 46, 1999, str. 79-89 (ponatis iz knjige *Usodna privlačnost Amerike: pričevanja izseljencev o prvih stikih z novim svetom*, Zbirka Korenine, Nova revija, 1998); Kuharica Liza, v: *Izseljenec. Življenjske zgodbe Slovencev po svetu*, Muzej novejšje zgodovine Slovenije, Ljubljana 2001.

V raziskovanju časa množičnega izseljevanja v ZDA me je pritegnila misel o ženskah, ki so zapustile dom, da bi se iztrgale patriarhalnemu, se pravi vaškemu okolju, kjer so bile pod stalnim nadzorom, kar jih je potisnilo v Ameriko (vsaj nekatere) z željo, da bi svobodno zadihale. Če pogledamo npr. Trunkovo knjigo *Amerika in Amerikanci* iz leta 1912, najdemo v njej fotografije, ki jih ni tako malo, na katerih zasledimo ženske kot članice društvenih odborov ali celo samostojnih (ženskih) društev, mnoge so delovale v okviru katoliške cerkve, npr. v dekliških društvih (v New Yorku), imamo fotografijo Slovenke na konju, imamo Slovenko s puško v roki na lovu, na piknikih